

Абакумов Олександр Юрійович,

здобувач кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ

**АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ,
ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОВОМІРНОЇ ВИГОДИ
СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ**

Боротьба з корупційними кримінальними правопорушеннями сьогодні є одним із пріоритетних завдань держави та суспільства. Запорукою ефективної реалізації правових, економічних, соціальних реформ є викорінення корупційних проявів у всіх сферах реалізації, й зокрема – у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Подальша реалізація правової реформи в Україні, євроінтеграційний напрям розвитку нашої держави, орієнтація на міжнародні демократичні стандарти, надає питанню розслідування корупційних кримінальних правопорушень особливої актуальності, вона є у центрі уваги на міжнародному та державному рівнях.

Під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, зокрема, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, слідчий, детектив повинні усвідомлювати, що вчиненню вказаного кримінального правопорушення притаманне використання корумпованих зв'язків. Особа правопорушника у більшості випадків вживає заходів, націлених на протидію виявленню й розслідуванню вказаної категорії кримінальних правопорушень. Слідчий, детектив повинні організувати процес розслідування таким чином, щоб в найкоротші строки виявити всі епізоди злочинної діяльності, всіх співучасників, не допустити протидії, а в разі вжиття заходів, спрямованих на перешкоджання кримінальному провадженню, – подолати їх.

Залежно від складності слідчої ситуації тактичні засоби впливу на процес розслідування відрізняються. В окремих випадках можна обійтися проведенням окремих заходів, навіть тактичних прийомів чи слідчих (розшукових) дій, а в інших – слід звертатися до тактичних операцій. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває питання про визначення сутності, змісту та особливостей проведення тактичних операцій у межах досудового розслідування кримінальних правопорушень під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

З криміналістичної точки зору прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є специфічним кримінальним правопорушенням, який не залишає значної кількості слідчої інформації. На його механізм накладають відбиток особливості суб'єкта кримінального правопорушення – причетні до кримінальних правопорушень службові особи мають професійні знання, навички або зв'язки у правоохоронній діяльності. Це дозволяє їм обирати витончені способи вчинення кримінального правопорушення, чинити активну протидію як під час його викриття, виявлення факту протиправної діяльності, так і в ході подальшого розслідування та судового розгляду справи.

Зазначені та інші чинники суттєво впливають на особливості як механізму протиправної злочинної діяльності, так і організацію розслідування в цілому, обрання й успішне проведення тактичних операцій. Успіх у розслідуванні прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою передусім залежить від своєчасного та якісного проведення комплексу слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій та непроцесуальних заходів, озвучених специфікою слідчої ситуації. Тому нагальною є потреба розроблення дієвих науково-обґрунтованих рекомендацій, що стосуються обрання, підготовки та проведення тактичних операцій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Поняття та зміст тактичних операцій під час розслідування даного виду кримінальних правопорушень слід розглядати у системі криміналістичного, і точніше – тактичного забезпечення як його складової. Зокрема, К. О. Чаплинський, розглядаючи поняття «тактичне забезпечення», розуміє його як науково сформовану і апробовану правоохоронною практикою систему рекомендацій, прийомів, комбінацій, операцій та оперативно-розшукових заходів в рамках оперативного супроводження розслідування, що спрямована на розв'язання завдань кримінального судочинства [1, с. 10, 11].

На думку В. П. Бахіна, В. С. Кузьмічова, В. К. Весельського, тактичні аспекти розслідування відображають загальні підходи до вирішення завдань розслідування, прийняття тактичних рішень і визначення своєчасності проведення слідчих дій, оцінки необхідності здійснення намічених заходів з урахуванням пов'язаного з цим тактичного ризику, рішення про пред'явлення доказів, визначення обсягу і характеру інформації при зверненні за допомогою в розшуку до населення і засобів масової інформації, встановлення цілей і переліку дій при плануванні і проведенні тактичних операцій [2, с. 222].

За результатами досліджень В. М. Шевчука, тактична операція у досудовому розслідуванні – це криміналістичний комплекс організаційно-тактичної спрямованості, який являє собою систему слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових), оперативно-розшукових, організаційно-технічних та інших заходів, обумовлених

слідчою ситуацією і пов'язаних із вирішенням окремого тактичного завдання [3, с.123].

Тактичні операції за своїм характером і організацією можуть бути досить різноманітними за комплексом застосовуваних заходів. Разом з тим, вони об'єднані загальною метою – найбільш ефективним і швидким вирішенням тактичної задачі, що виникає на певному етапі розслідування [4, с. 142, 143]. Послідовність дій та заходів, а також зміст кожної тактичної операції визначається її спрямуванням, а також наявною у слідчого інформацією про кримінальне правопорушення та осіб, які його вчинили. Тому тактична операція не є простим об'єднанням групи дій та заходів, а завжди цільовою їх організацією, встановленням чіткого взаємозв'язку між окремими діями та заходами [5, с. 120, 121]. Окрім того, розробка тактичних операцій як наукової концепції стала своєрідним мостом, що об'єднує тактику і методику розслідування, і збагачує останню новими тактичними прийомами не окремих процесуальних дій, а розслідування в цілому [6, с. 348]. В. Ю. Шепітько відзначає, що тактичні комбінації, тактичні операції, виходячи із їх природи, слід розглядати саме як організаційно-тактичні заходи [7, с. 200]. Тактичні операції за своїм змістом входять до системи криміналістичного забезпечення кримінального провадження, що обґрунтувала Ю.М. Черноус [8].

Враховуючи вищевикладене, вважаємо доцільним зупинитися у наступних дослідженнях на висвітленні поняття, змісту, значенні тактичних операцій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, а також розкрити їх окремі види, які застосовуються за певних слідчих ситуацій та спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Чаплинський К. О. Тактичні основи забезпечення досудового розслідування : автореф. дис. на здобуття наук. степеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09. Дніпропетровськ, 2011. 36 с.
2. Бахін В. П., Кузьмічов В.С., Весельський В.К. Тактика слідчої діяльності : поняття, сутність, зміст. *Науковий вісник Української академії внутрішніх справ* : наук.-теорет. журнал. Київ, 1998. № 2. С. 217–226.
3. Шевчук В.М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації: монографія. Харків: Вид. агенція «Апостіль», 2013. 440 с.
4. Коновалова В. Е. Версия : концепция и функции в судопроизводстве. Харьков : Консум, 2001. 176 с.
5. Лисенко В. Теоретичні основи тактичних операцій та їх проведення на початковому етапі розслідування податкових злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 3. С. 120–127.
6. Коновалова В.Е. Генезис криминалистической тактики. *Криминалистика XXI століття* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (25–26 лист. 2010 р.). Харків, 2010. С. 347–350.

7. Шепітько В. Організаційно-тактичні засоби : поняття та значення. *Шепітько В.Ю. Вибрані твори*. Харків, 2010. С. 200–206.

8. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження: рівні, напрями та форми реалізації. *Криміналістика і судова експертиза*. Випуск 65. 2020. С. 40–51.

Аксёнов Костянтин Володимирович,
викладач кафедри організації досудового
розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ;
Куліш Єлизавета Костянтинівна,
курсант факультету № 1 Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького
державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ З ТІЛА НЕЖИВОЇ ЛЮДИНИ (ТРУПА) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах розгортання зовнішніх та внутрішніх конфліктів в державі, особливе місце посідає питання забезпечення дотримання конституційних засад в умовах воєнного стану.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає, зокрема, тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Однак, у ч. 2 ст. 64 Конституції України передбачено, що в умовах воєнного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Із цим варто погодитись, оскільки воєнний стан вимагає внесення змін до різноманітних нормативно-правових актів, в тому числі кримінального процесу та криміналістики. Відсутність певних чітких норми під час здійснення кримінального судочинства може завдавати певних труднощів під час розслідування кримінальних правопорушень, здійснення кримінального судочинства, а також під час здійснення слідчих дій чи певних експертиз.

В умовах воєнного стану стабільна та ефективна діяльність всіх органів державної влади є запорукою захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина. Одним із основних завдань правоохоронних органів є захист та дотримання прав і свобод людини та громадянина, відповідно, з метою реалізації цього завдання, під час